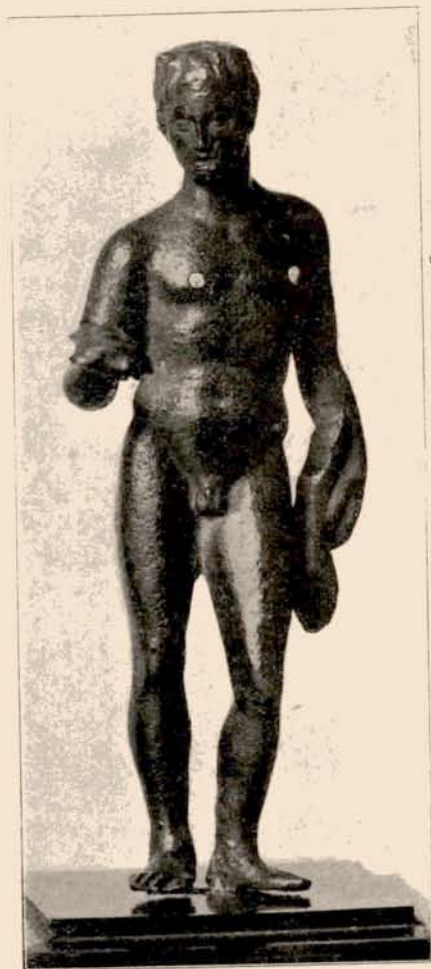

HERMES-THOTH SZOBROCSKÁK A NEMZETI MÚZEUMBAN. A Nemzeti Múzeumban őrzött bronzszobrok közül tárgyi és művészi szempontból messze kimagaslik az, melyet mellékelve (Nr. 1) bemutatunk. Magassága = 12 cm. Csaknem teljesen ép, csupán a bal kezében tartott attributum felső vége törött le. Az egész bronzföüleletet sötét, mélyen zöld, szép patina borítja.* A szobrocscsa alighanem a Kiss-féle gyűjteményből származik. Találási helyét nem ösmerjük. — Művészi jelentősége abban áll, hogy teljes stylushúséggel mutatja be a görög művészetnek egy nagyhirű művészi típusát. Testvéri rokonsága az ú. n. Liguriobronzzal** első pillantásra szembeötlő. Csak az oldalak vannak elcserélve. Az állás, a tagok beállítása azonos. A részletekben azonban bronzunk fejlettebb, mint a Hagedadas-féle argiv kánon, melyet a Liguriobronz képvisel. Mintázása gondosabb, részletesebb, a test arányai karcsúbbak, fölépítése nem oly nehézkes, esetlenül széles az arctypusban sincsen meg az argiv

I. HERMES-THOTH.
(Term. nagys.)

*In der r. Hand:
Skelettröhre;
in der l.: die
Schriftrolle.*

* A mellbimbókat ezüst-berakás jelzi. Ez a technikai sajátág is a munka kiválóságára vall.

** Furtwängler: Eine argivische Bronze; 50. Wpr.

bronz szellemtelen, otromba kifejezése. A hajviselet is eltér a Ligurio szobor elől homlokba fésült, hátul fölcsavart hajviseletétől. A mi bronzszobrocskánk közelebb áll Polykletos művészi köréhez. A nyugodtan álló alaknak teljesen kifejlett, érett formái megoldását csodáljuk rajta. Mintegy közbeeső helyet foglal el a Hageladas-féle szobrocská s a gyönyörű párisi görög bronz között, mely Polykletos művészi szellemét a maga egész teljességében mutatja be.¹ — Tárgyi érdekességet az ad szobrocskánknak, hogy nem

2. HERMES-THOTH.
(Term. nagys.)

egyszerű Hermessel van benne dolgunk, mint első pillanatra a fejen látható kis szárnyak s a jobb kezében levő teknősbéka² alapján gondolnók. A mit a balkezében tart nem a római Mercurius bronzoknál hagyományos pénzeszacskó, hanem papírtekercs. Furtwängler kutatásai révén tudjuk, hogy Gallienus és Antoninus Pius korabeli római éremképeken előfordul a papírtekercs. Hermes attribútuma gyanánt.³ Ilyenkor azonban Hermest a mellette álló ibis-madár tanúsága szerint a vele rokon egyptomi istenséggel Thothtal azonosították. A mi bronzunk is Hermes-Thothot ábrázolja. — Thothnak a rendes jelvénye azonban nem a papírtekercs, hanem a toll a feje tetején, melyet a hellenisztikus időkben szintén átvittek Hermesre. Így, a szárnyak közé illesztett tollal ábrázolták Hermes-Thothot a római időkben a leggyakrabban.⁴ Kultusza az egész birodalomban elterjedt. Majd minden múzeumban találunk néhány Hermes-Thoth szobrocskát. Közös ismeretű jelük a szárnyak közé illesztett toll. A mi Nemzeti múzeumunk is őriz 3 ilyen példányt, melyeket mellékelve fényképben bemutatunk. (2, 3, 4. ábra) Valamennyi hellenisztikus szobrászi típusra nyúlik vissza: erre vall mozgalmas, karcsú mintázásuk.⁵ Az egyik mellett Hermes kedves állatának a kosnak maradványa.⁶ — Az utóbb említett 3 szobrocská művészi értéke csekély, jelentőségük csupán abban áll, hogy fényt vetnek az

¹ Furtwängler: Masterpieces Pl. XVII.

² A teknősbéka Hermes gyakori jelvénye. V. ö. Roscher: Myth. Lex. II., 2. Sp. 2806; Arch. Epigr. Mitt. aus Öst. Ungarn. 1878. T. 5. S. 66. (Ezt a szobrocskát Ó-Szönyön találták; jelenleg a Trau-féle gyűjteményben van Wienben); Cohen: Med. imp. 3. S. 54. M. Aurel. 532—535; Sacken: Bronzen XI. 3.; Reinach: Rep. II., 157, 9; 156, 3; Journ. of hell. Stud. III. pl. 22. p. 96. (Waldstein).

³ V. ö.: Furtwängler: Römische Bronzen, Bonn. Jbücher 103 S. 1 T. I.

⁴ V. ö.: Bonn. Jbücher: 107. S. 37; 108—9. S. 239; 114—5. S. 193; Foerster: Skulpturen aus Antiochia, Jbuch. 1898. S. 177; 190. S. 39; Hermes in einer Doppelherme aus Cypem Jbuch. 1904 S. 137. — A toll Ma-nak, a Thothot kísérő első muzsának is állandó jelvénye. Róla vitték át a tollat hellenisztikus időkben a görög múzsákra. V. ö. a vatikani Gall. degli Candelabri ülő múzsa szobrát.

⁵ V. ö. The Annual of the British School at Athens 1896—7. T. X., 3; Edgar: Greek Bronzes Pl. I., 27638; Bonn. Jbücher. H. 103. S. 6. Fig. 4.

⁶ V. ö. Röm. Mitt. 1889. I. XI.

összetett istenségek kultuszának elterjedésére. Ezek az összetett istenségek: Hermes-Apollo-Thoth,¹ Isis-Fortuna-Nike,² Hermes Trismegistos,³ Hermes-Anum⁴ Alexandriában keletkeztek s innen terjedtek azután el az egész római birodalomban.

Hekler Antal.

¹ Bonn. Jbücher H. 103. T. I.

² Egy ilyen példány a Nemzeti Múzeumban.

³ Exhibition of ancient greek art, Burlington fine arts Club. Pl. LIV., B 41 a. B 41 b.

⁴ Bonn. Jbücher H. 114—115. S. 194. Fig. 2.

3—4. HERMES-THOTH.
(Term. nagys.)

Die Statuetten werden in den Öst. Akten eingehend
besprochen.